

... **Dulkes nužėrus**

RITA TRIMONIENĖ

**VAKARŲ EUROPOS VALDOVŲ REKOMENDACINIAI RAŠTAI
LIETUVOS DIDŽIOJO KUNIGAİKŠČIO KAZIMIERO DVARIŠKIUI.
ALEKSANDRO SOLTANO POLITINĖS VEIKLOS ŠTRICHAİ**

Apie Aleksandrą Soltaną, bajorą nuo Slonimo, Lietuvos didžiojo kunigaikščio /Ldk/ Kazimierio dvariškį, dvaro išdininką, gyvenusį XV a. antroje pusėje, yra mažai žinoma. Lietuviškoje istoriografijoje apie šią asmenybę nėra nieko skelbta. Lenkų istoriografijoje Aleksandro Soltano asmenybė ypač buvo susidomėta XIX a., kada kilo polemika dėl I. Pociejaus paskelbto 1605 m. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės /LDK/ Romos popiežiui Sikstui IV dėl bažnytinės unijos stačiatikių 1476 m. laiško. Kadangi vienas iš laiško autorių buvo Aleksandras Soltanas, garbingai tituluotas Jeruzalės riteriu, Burgundijos kunigaikščio šambelionu ir Aukso vilnos ordino kavalieriumi, buvo pabandyta įrodyti jo autentiškumą. XIX a. vidury nežinomas autorius išleido nedidelę brošiūrą¹, kurioje buvo paskelbti Vakarų Europos valdovų 1467–1469 m. rekomendaciniai raštai Aleksandrui Soltanui. Kaip brošiūroje rašoma, autorius rėmėsi dokumentais, kurie buvo vienoje iš unitų bažnyčių Lenkijoje, priklausiusių Soltanų giminei, tačiau vietovė nenurodyta. Identifikuodamas Aleksandro Soltano asmenybę, autorius rėmėsi ir kai kuriais kitais jam prieinamais šaltiniais – Okolskiu, Kojalavičiumi ir kt. Tačiau šis darbas lenkų istoriografijoje buvo užmirštas ir juo nebuvo naudojama. Vėliau, nagrinėjant stačiatikių bažnyčios istoriją, o ypač bažnytinės unijos klausimą, Aleksandras Soltanas buvo minimas kaip vienas iš aktyviausių bažnytinės unijos šalininkų LDK². Iš rekomendacinių raštų matyti, jog Aleksandras Soltanas gerai orientavosi to meto Vakarų Europos valstybių tarpusavio santykiuose. Jo kelionės maršrutas ėjo per neutralias Lenkijai valstybes³. Tikėtina, kad Aleksandras Soltanas į tokią tolimą kelionę vyko ne tik kaip piligrimas ir riteris, bet ir kaip Lietuvos stačiatikių atstovas.

Netrukus sugrįžęs į LDK, Aleksandras Soltanas aktyviai veikė ruošdamas dirvą bažnytinėi unijai. Jis 1471 m. su broliu Jonu vyko į Romą pas popiežių, matyt, dalyvavo ir 1473 m. rašant laišką popiežiui Sikstui IV ir per jo pasiuntinį Antonio Bonubre dėl derybų atnaujinimo bažnytinės unijos klausimų.

simu⁴. Beje, kaip tik tuo metu Aleksandaras Soltanas tapo didžiojo kunigaikščio dvaro įždininku⁵. 1476 m. Kijevo metropolito Mizaelo⁶ iniciatyva, buvo parašytas naujas laiškas į Romą. Jame rašoma, kad Lietuvos stačiatikiams pripažįsta visuotinių ir Florencijos suvažiavimų nutarimus. Stačiatikių vardu buvo prašoma atsiųsti du mokytus vyrus /teologijos žinovus/: vieną graikų, kitą Romos tikėjimo, kurie galėtų sutaisyti abi bažnyčias. Laišką, be kitų dvasinių ir pasaulietinių dignitorių, pasirašė ir Soltanai⁷.

Laiškas taip ir liko be atsako, o bažnytinės unijos klausimai atidėti ateičiai. Nesėkmės priežastis buvo politinės situacijos Vakarų Europoje pasikeitimas. 1478 m. pradžioje į Krokuvą atvyko Romos nuncijus Baltazaras, kuris paskelbė apie popiežiaus prakeikimą Kazimierui Jogailaičiui ir jo sūnui Vladislovui. Jau anksčiau popiežiaus kurija nepalaikė Jogailaičių pretenzijų į Vengrijos ir Čekijos sostus, o dabar buvo atsilyginta už Lenkijos neutralią poziciją Osmanų imperijos atžvilgiu, už Vladislovo pakantumą husitams Čekijoje⁸. Be to, tiek Paulius II, tiek Sikstas IV žaidė dvigubą žaidimą su Maskvos didžiuoju kunigaikščiu Ivanu III ir su Kazimieru Jogailaičiu dėl bažnytinės unijos, todėl atsargiai jas rėmė⁹.

Aleksandras Soltanas buvo kažkada garsios Žyrovicų bazilijonų bažnyčios fundatorius¹⁰. Vėliau šios bažnyčios ir vienuolyno reikalais rūpinosi jo sūnus Aleksandras Aleksandrovičius, Slonimo vietininkas, dvaro maršalka¹¹. Mirė Aleksandras Soltanas, matyt, 8 ir 9 dešimtmečio sandūroje. Jokiuose to meto aktuose jis nebeminimas – iškyla jo sūnus.

Vilniaus universiteto bibliotekos rankraščių skyriuje yra išlikę daugumos rekomendacinių raštų Aleksandriui Soltanui nuorašai. Sprendžiant iš užrašo ant vieno iš jų parašės, nuorašai padaryti, dalyvaujant advokatui Vincentui Novickiui ir Janui Stempovskiui, Vilniuje 1805 m. gruodžio 29 d.¹² Taigi dokumentų nuorašai buvo padaryti daug anksčiau Vilniuje, negu jie pirmą kartą buvo paskelbti Poznanėje. Tiesa, Vilniaus universiteto bibliotekoje nėra Poznanėje skelbtų popiežiaus Pauliaus II ir kunigaikščio Galeaso Marijos Sforcos rekomendacinių raštų. Be to, Vilniuje saugomi nuorašai šiek tiek skiriasi nuo skelbtų, kuriuose nėra kai kurių dalelyčių, žodžių¹³, tačiau jie nekeičia sakinių esmės. Poznanės nuorašai paskelbti laikantis klasikinės lotynų kalbos gramatikos. Vilniuje dokumentai buvo perrašyti laikantis XIX a. lotynų kalbos tradicijos, dažnai vietoj klasikinės formos -ae, vartojame -e, žodžiai rašomi didžiąja raide. Neįskaitomas tekstas, sutrumpinimai buvo pažymimi brūkšneliais ar klausukais. Kopijos pabaigoje nurodoma dokumento signatūra. Matyti, kad nuorašai buvo dar sykį vieno asmens patikrinti ir pastebėtos klaidos ištaisytos. Literatūroje rekomendacinių raštų Aleksandriui Soltanui tekstas pagal saugomas Vilniaus

universiteto rankraščių skyriuje kopijas /signatūra: F. 5. – A25 – 4485–4491/ skelbiamas pirmą kartą. Tekstas pateikiamas laikantis nuorašuose vartojamos didžiųjų raidžių rašybos, skyrybos. Originalas nežinomas.

Publikacijos autorė dėkoja prof. E. Gudavičiui už pagalbą, kurią jis suteikė rengdamas dokumentus spaudai.

PUBLIKACIJA

1

1467 04 20 d. Lenkijos karaliaus, didžiojo Lietuvos kunigaikščio rekomendacinis laiškas Aleksandrui Soltanui. Signatūra: VUB RS, f. 5. – A25 – 4485.

Kasimirus Dei gratis Rex Polonie, Magnus dux Lithuanie, Russie, Prusie que, dominus et heres etc. Universis et singulis principibus, ecclesiasticis et secularibus, prelatibus, marchionibus, ducibus, comitibus, langrattis, baronibus, militibus, capitaneis, senatoribus, burgrebiis, tenentiis, clientibus, vasis, magistratuum consulibus, civibus castrorum, civitatum fortalitorum. A villarum gubernatoribus eorundemque communitatibus iudicibus quoque tributeriis, tricesimeriis, boletariis, gabellariis, thelonariis passum, pontium, locorum navigiorumve, custodibus et quibusuis alliis officialibus ac subditis, eorumque vicesgerentibus, patentes /patentibus/ requirentibus, fratribus nostris amicisque et benevolis nobis sincere dilectis. Salutem fraternae caritatis continue incremente ac votive complacencie firmitatem. Reverendissimi illustres prelati, magnifici, validi, nobiles, strenui, famosi ac providi fratres nostri, amici quoque et benevoli nobis sincere dilecti. Universiteti vestre hunc nobilem ac strenuum Allexandrum Solthen ritum graecorum sectantem ex nostro magno Ducatu Lythwanie continuum, curiensem nostrum, fidelem dilectum, zelo peregrinationis gratia sacrossancti sepulcri dominici¹ visendi illic proficiscentem in eundo quoque ac redeundo ad certos principes catholicos eorumque dominis² militie cupiditate descensum pleno recommendamus affectu. Eandem universitatem desideriosis rogamus affectibus, quatenus ipsum intuitu nostri³ grate susceptum recomissum⁴ habeatis, sibique in agendis, que ei occurrerent, benevolentem velitis exhibere voluntatem et eum per terras, loca, principatus, passus, portas, pontes, navigia dominia et possessiones, civitates ac provincias vestras, vobis et vestrae dicioni subjectas, commisas, cum sua committiva ac ipsius familiaribus, equestribus ac pedestribus, equis, rebus, bonis et magidibus⁵, vasibus⁶ atque scriniis ire et transire libere, secure, sine quovis impedimento turbatione, molestia aut arresto et absque cujuslibet

datii gabelle, thelonei et pene cuiusvis solutione illic eundo ac redeundo favorabiliter permittatis et permitti faciatis de salvo, libero, securo et tuto conductu et hijs que sui celeritatem promovent itineris, dum necessites exposceret et ubi per eum fueritis requisiti, eidem previderi. Deo grata et multum accepta complacentie nostre erge vos et vestros, loco et tempore se offrentibus, peri vicissitudine compensands. Datum in opido nostro Grodno die vicesima aprilis, Anno Domini milesimo quadringentesimo sexagesimo septimo.

Albertus Żychliński⁷
regni Polonie vicecancellarius

/L.S./

Vertimas

Kazimieras iš Dievo malonės Lenkijos karalius, didysis Lietuvos kunigaikštis ir Rusijos, Prūsijos valdovas ir įpėdinis. Visiems ir kiekvienam atskirai valdovams, dvasiniams ir pasaulietiniams, prelatams, markgrafams, kunigaikščiams, grafams, landgrafams, laikytojams, pavaldiniams, vasalams, magistratų konsulams, pilių, miestų, tvirtovių miestiečiams, nuo vietovių valdytojų ir jų bendruomenių, taip pat teisėjų, duoklininkų, trisdešimtinkų⁸, grybininkų⁹, gabelininkų¹⁰, muitininkų, praėjimų, tiltų, uostų sargybinių ir bet kokių kitų pareigūnų ir pavaldinių ir jų pavaduotojų ši /rašta – R.T/pareikalautantiems, mūsų broliams ir draugams ir mums palankiems, karštai mylimiems. Broliškosios meilės sveikinimas, nepaliaujama gerovė ir linkimos gerovės tvirtumas. Garbingiausieji, šviesūs prelatai, įžymieji, galingi, kilmingieji, šaunūs, žymūs ir rūpestingi broliai mūsų, draugai ir taip pat mums malonūs ir tikrai mieli. Jūsų visumai šitą kilmingą ir šaunų Aleksandrą Soltaną, graikų papročių tikėjimo, kilusį iš mūsų Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės, mūsų dvariškį, ištikimą, mielą, kelionės tikslu šventą Viešpaties kapą labai pamatyti ten vykstant ir grįžtant, pas apibrėžtus krikščionius valdovus ir jų valdas, riterystės tikslu atvykstantį neribotu palankumu rekomenduojame. Tą Jūsų visumą prašome, idant mums tarpininkaujant, palankiai sutiktumėte ir palydėtumėte, ir jo reikaluose, kurie jam pasitaikys, teiktumėte geranorišką valią parodyti, ir jį per Jūsų žemes, vietas, valdas, praėjimus, vartus, tiltus, uostus ir gyvenvietes, miestus ir provincijas, Jums ir Jūsų valdžiai pajungtus, pavestus, su savo palyda ir jo tarnais, raitais ir pėsčiais, arkliais, daiktais, turtu ir indais, vazomis bei skryniomis eiti ir pereiti laisvai, saugiai, be kokio nors trukdymo, apsunkinimo, nemalonumo arba suėmimo ir be kokio nors mokėjimo, gabelos, muitų ir be kokios pabaudos apmokėjimo ten vykstant ir grįžtant, palankiai pra-

leidžiant, ir praleisti pasirūpintumėte, palankią, laisvą, užtikrintą ir saugią būklę ir tai, kas padėtų greitai kelionei, kai bus būtinybė ir kur būsite jo paprašyti, jam užtikrintumėte. Dievui malonus ir daug kartų patirties mūsų patenkinimas bus atlygintas tolygiai Jums ir Jūsiškiams savo laiku ir vietovėje. Duota mūsų mieste Gardine 1467 m. balandžio mėn. 20 d.¹¹

Albertas Žychlinskis
Lenkijos karalystės pakancleris

2

1467 12 01 d. Romos imperatoriaus Fridricho rekomendacinis laiškas Aleksandriui Soltanui. Signatūra: VUB RS, f. 5. – A25 – 4486.

Litterrae passus Friderici Romanorum Imperatoris Alexandro Soltano datae.

Fridericus divina fauente clemencia Romanorum imperator semper Augustus, Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. Rex ac Austrie, Stirie, Karinthie et Carniolae Dux Comesque Tyrolis etc. Universis et singulis regibus, fratribus nostris carissimis salutem et fraterni amoris continuum incrementum, nec non principibus, ecclesiasticis et secularibus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, nobilibus, aientibus officialibus quibuscumque capitaneis, burgrabiis, vicariis generalibus, potestatibus¹, ancianis, gubernatoribus, presidibus, iudicibus, theloneariis, civitatum, opidorum, villarum et locorum comunitatibus ac rectoribus eorundem ceterisque nostris dilectis cujuscumque dignitatis preeminencie, status, gradus, seu conditionis fuerint, tam in Imperio sacro quem alibi ubilibet constitutis, ad quos praesentes pervenerint, gratiam cesaream et omne bonum. Serenissimi, venerabiles, illustres, magnifici, nobiles, circumspecti fideles dilecti. Prisco maiorum more comparatum est, ut illum domi manere reique sue familiari et publice incumbere, hunc autem diversas, longinques que regiones visere et peragrarare delectet, adeo ut sua quemque voluptas trahere videatur. Generosum autem et excelsum omnem annum in primis ducat remotissimos quos que reges et preclara regna lustrare, ingenuos mores anim advertere, comptas vite disciplinas perdiscare quo preclario/r². Cum igitur nobilis Alexander Szolthan ex Lithuania, ritum graecorum sectans, nostri et Imperii Sacri fidelis dilectus, plure terrarum spatia visendi militandique gratia impresiantiarum perlustrare intendat. Nos huic tam laudabili ejus desiderio et militie cupiditate favendum esse putantes, ipsum vobis sincero recomen-

damus³ affectu vos exhortantes, nostris vero ac sacri Romani Imperii et terrarum nostrarum subditi districte precipiendo mandamus, quatenus eundem Alexandrum, cum ad vos, terras vestras et loca declinare contigerit, in hujus modi suo transitu nostrae considerationis intuitu recommises⁴ suscipere, favorabiliter tractare atque in his, que celeritatem et securitatem sui concernunt itineris promotidam et gartuitam, velitis ostendere et exhibere voluntatem, ipsumque una cum familia, equis, rebus et bonis suis universis per quoscumque passus, portus, pontes, terras, regnis, dominia, districtus, civitates, opida, castra, castella, villas et quelibet alia nostre et vestre iurisdictionis loce, tam per terram quam per aquas, absque, aliqueli solutione theolonei, pedagogii, pontinegii, gabellae⁵ /pontinegium mostowe/ gustume⁶ sive alterius cujuscumque exactionis onere, impedimento et molestia, quibusvis semotis, transire, stare, morari eet redire secure et libere permittatis et permitti faciatis, sibi, familiae, equis, rebus et bonis suis, dum et ubi opus fuerit⁷ atque pro parte ipsorum desuper adhortati fueritis et requisiti de securo et salvo conductu providentes, Cesarese nostre Majestati ad complacenciam, honorem et reverentiam singulares. Datum in Nova Civitate prima die mensis Decembris, Anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo septimo, regnorum nostrorum Romani vicesimo octavo, imperii sedecimo, Hungarie vero nono.

Ad mandatum d/omi/ni Imperatoris,
quem Joh/ann/ es Roth parare et ad/u/nare⁸
h/abeba/t /in/ c/ommiss/is .

Vertimas

Romos imperatoriaus Fridricho praleidžiamasis raštas, duotas Aleksandrui Soltanui

Fridrichas⁹, Dievo malonės remiamas Romos imperatorius, visuomet Augustas, Vengrijos, Dalmatijos, Chorvatijos ir t. t. karalius ir Austrijos, Štirijos, Korintijos ir Karniolo¹⁰ kunigaikštis ir Tirolio grafas ir t. t. Visiems ir kiekvienam atskirai karaliams, brangiems mūsų broliams sveikinimas ir broliška nepaliaujama meilė. Taip pat valdovams, dvasiniams ir pasaulietiniams, kunigaikščiams, markgrafams, grafams, baronams, kilmingiesiems, pareigūnams ir bet kokiems seniūnams, burgrafams, vyresniesiems vietininkams, įgaliotiniams, patricijams, tvirtovių valdytojams, teisėjams, muitininkams, miestų, miestelių, gyvenviečių ir vietovių bendruomenėms ir jų valdytojams, ir kitiems mūsų mieliems bet kokiems aukštiesiems dignitoriams, kokios bebūtų teisės, laipsnio ir padėties, tiek šv. Imperijoje, tiek kur kitur esantiems, kuriuos šis raštas pasieks, Imperatoriaus malonę ir visa, kas

gera. Šviesiausieji, maloningieji, apšviestieji, garbingi, kilmingi, išmintingi, mielieji valdiniai. Pagal protėvių papročius yra įprasta, kad kiekvienas turi likti pirmiausia namuose ir jausti pareigą savo šeimos ir viešiesiems reikalsams. Bet šiam patinka kitus ir tolimus kraštus aplankyti ir apkelti, taip labai visur, kur jį noras traukia. Jau visus metus taurius ir iškilus yra praleidęs lankydamas tolimiausius tuos karalius ir garsiausias karalystes, taurius papročius pažindamas, gražių gyvenimo taisyklių išmokdamas šauniau. Taigi kilmingas Aleksandaras Soltanas iš Lietuvos graikų tikėjimo mums ir šv. Imperijai mielas žmogus siekia pamatyti daug žemių ir riterystės, išpūdžių grožio. Mes todėl, jo norą ir riterišką uolumą palankiai vertindami, jį jums palankiai rekomenduojame, paskatindami jūsų palankumą mums tikrai ir šv. Romos Imperijai, ir mūsų žemių, kraštų valdiniais primygtinai pavedame tiek, kiek šitam Aleksandruvi pasitaikytų aplankyti jus, jūsų žemes ir vietoves šioje jo kelionėje su rekomendacija priimtumėte, palankiai elgtumėtės ir visame kame, kas nulemtų jo netrukdomos, kuo pigesnės kelionės greitį bei saugumą, norėtumėte parodyti ir taikyti palankumą, ir jį vieną su šeimyna, arkliais, daiktais ir visu turtu per visus praėjimus, vartus, tiltus, žemes, karalystes, valdas, sritis, miestus, miestelius, pilis, tvirtoves ir kaimus ir bet kurias kitas mūsų ir jūsų jurisdikcijos vietas, tiek sausuma, tiek vandeniui be jokio mokesčio, tiltų mokesčio, gabelos mokesčio, apmokėjimo arba kokia nors kita rinkliava, be sunkumų, kliūčių ir bet kokio trukdymo pereiti, apsistoti, gyventi ir grįžti saugiai ir laisvai pasistengtumėte leisti ir praleisti, jam, šeimynai, arkliams, daiktams ir jo turtui /palankūs/ būtumėte, kai ir kur būtinybė į jus kreipiantis jam, pasirūpindami garantuoti saugią ir neliečiamą būklę, Imperatoriškai mūsų Didenybės pagėdavimui ir garbei būtumėte atidūs. Duota Noiburge Viešpaties metais 1467 gruodžio mėn. 1 d., mūsų karaliavimo Romoje 28–ais, Imperijai 16–ais, o Vengrijoje 9–ais metais.

Pono Imperatoriaus pavedimu,
kurį (rašta) paruošė ir išdėstė J. Roth.

3

1468 03 05 d. Sicilijos karaliaus Ferdinando praleidžiamasis raštas A. Soltanui. Signatūra: VUB RS, f. 5. – A25 – 4487.

Litterae passus Ferdinandi, Siciliae regis, Alexandri Soltano
Serenissimis et excellentissimis quibuscunque regibus regumque primo
genitis consanguineis, amicisque nostris carissimis. Ferdinandus, Dei gratia
Rex Siciliae, Hierusalem et Hungarise, salutem et prosperorum succes-

suum incremenda. Illustribus excelsisque et magnificis, comunitatibus, marchionibus, comitibus terrarumque dominis et dominabus nec non strenuis armorum capitaneis exercituumque et armigerarum gentium ductoribus, armigaris, peditumque comentabulis, provinciarumque, civitatum, terrarum, castrorum et locorum quorumvis prefectis, potestatibus et capitaneis, amicis et confederatis et benevolis nostris salutem et dilectionem, officialibus vero nostris et subditis quibuscunque, maioribus et minoribus, quocunque nomine nuncupatis ac officio, auctoritate et dignitate fungentibus, signanter vero custodibus passuum, platearum, pontium, scapharum ac rerum perhibitarum et furium illarum exactoribus et perceptoribus in confiniis regni huius nostri constitutis, ad quos spectabit, praesentes que pervenerint sive fuerint praesentate tam praesentibus quem futuris fidelibus nostris dilectis gratiam, et bonam voluntatem. Cum inpraesentiarum ad diversas mundi regiones ire statuerit magnificus vir Alexander Zolthan e Lituania, serenissimi regis Poloniae aulicus familiaris, ut varies hominum ritus ac varia instituta perdisceret, cupimus ipsum cum omni eius comitatu, cum per loca et passus nostrae iurisdictionis transierit, bene et amice suscipi ac tractari. Id circo harum serie vos eosdem serenissimos et excellentissimos dominos, reges, regum primogenites, illustres, excelsas ac magnificas comunitates, principes, duces et alios supradictos ordine quo supra amicos, confederatos et benivolos nostros rogamus, subditis vero nostris omnibus, quorum intererit certa sciencia nostra dicimus, praecipimus et mandamus, quatinus praenominatum ALEXANDRUM illac per loca nostre iurisdictionis transeuntem vel in eis commorantem et pernoctantem cum omni contemplatione velitis, eique in rebus omnibus favere ac assistere et per passus, pontes, scaphes et plateas, locorum nostrae iurisdictionis libere tute et secure sine aliquo impedimento aut iuris, directus et vectigalis solutione transire faciatis ac permittatis, ac de omnibus quibus eidem magnifico viro Alexandro Zoltani pro suo securo et tuto transitu per dicta loca opus fuerit provideri facere velitis, quod ad summam complacentiam ascribimus, erimus, que parationes ad similia et maiore pro vobis vestrisque, cum per loca nostrae iurisdictionis transierint, peragenda. Vos vero subditi nostri omnes, quorum intererit, contrarium premissorum minime faciatis, aut tentetis, sed libere illac ipsum Alexandrum cum famulis, equis, equitatuvis, carriagys, bulgys, balisys, fardellis, vestimentis localibus, lapidibusque praeciosis, pecunia, auro et argento, quae et quas secunduxerit, transire et ab hoc regno exire permittatis sine iuris alicuius solutione aut exactione, prohibitionibus quibuscumque non obstantibus, praesentibus magno maiestatis nostrae sigillo munitis impendente remansuris post earum inspectionem viri-

bus singulis praesentanti. Datum in civitate nostra Putealorum die quinto Martii Anno D.MCCCCLXVIII.

Rex Ferdinandus¹ /L.S./

Vertimas

Sicilijos karaliaus Ferdinando praleidžiamasis raštas, duotas Aleksandrui Soltanui

Šviesiausiems ir puikiausiems kur nebūtų karaliams ir karalių teisės pirmagimiams, mūsų mieliesiems draugams. Ferdinandas iš Dievo malonės Sicilijos, Jeruzalės ir Vengrijos karalius sveikinimą ir sėkmės augimą. Apšviestiems ir aukštiems, ir galingiems, bendruomenėms bei šauniems dailinių kapitonams ir ginkluotų būrių vadams, kariams ir pėstininkų vadovams ir provincijų, miestų, žemių, pilių ir vietovių kur bebūtų viršininkams, dignitoriams ir seniūnams, draugams ir sąjungininkams ir mums gero linkinčių sveikinimą ir meilę, o pareigūnams mūsų ir pavaldiniams kur bebūtų, didesniems ir mažesniems, bet kokių vardu vadintųsi, kokia disponuotų pareigybe, įgaliojimais bei dignitorija, o ypač saugojančius praėjimus, gatves, tiltus, valtis ir apdėtų daiktų ir jų vagių² išieškotojams ir gavėjams šios mūsų karalystės ribose, kuriuos tas liečia, kuriuos pasieks ir kuriems bus pateiktas šis /raštas – R. T./ tiek esantiems, tiek būsimiems mieliems mums žmonėms malonę ir gerus pageidavimus. Kadangi nebuvęs, nusprendė vykti į įvairias žemes, regionus, kilmingas vyras Aleksandras Soltanas iš Lietuvos, šviesiausio Lenkijos karaliaus dvariškis, kad įvairių žmonių papročius, įvairaus gyvneimo būdo pamatytų, norime, kad patį su visa jo palyda, kai vyks per mūsų jurisdikcijos vietas ir praėjimus, gerai ir draugiškai sutiktumėte ir priimtumėte. Todėl šio /rašto – R. T./ turiniu jus ir tuos šviesiuosius ir puikiausiuosius ponus karalius, karalių teisės pirmagimius, apšviestus, aukštas ir garbingas bendruomenes, valdovus, kunigaikščius ir kitus aukščiau minėtąja eile, draugus, sąjungininkus ir mums palankius prašome, o pavaldiniams mūsų visiems, tikrai žinodami, įsakome, liepiame ir pavedame, idant aukščiau minėtą Aleksandrą ten per mūsų valdžios vietas vykstantį arba ten apsistojantį ir pernaktuosiantį, dėmesingai norėtumėte jam visuose reikaluose būti palankūs ir -padėti, ir per praėjimus, tiltus, valtis ir gatves, mūsų jurisdikcijos vietas laisvai, be pavojaus ir netrukdydami ir neapmokant teisių, kryptių ir mokesčių, leistumėte ir padėtumėte eiti; ir apie viską, kas tam garbingam vyrui Aleksandrui Soltanui jo saugiai kelionei per minėtas vietas būtų reikalinga, norėtumėte pasirūpinti ir pasi-

rūpintumėte, ką /mums – R. T./ patikšiant labiausiai nurodome; nurodysime, ką reikia padaryti panašiai ir daugiau jums ir jūsiškiams, kai vyks per jūsų jurisdikcijos vietas. O jūs mūsų visi pavaldiniai, kuriuos liečia, kuo mažiau priešingai nurodytiems dalykams darytumėte ar siektumėte daryti, bet patį Aleksandrą laisvai su tarnais, arkliais, raiteliais, vežimais, odiniais dirbiniais, maišais³, ryšuliais, vietiniais rūbais, brangakmeniais, pinigais, auksu ir sidabru, ką su savimi turės keliauti ir iš šios karalystės išvykti leistumėte be jokio teisių apmokėjimo ar išieškojimo arba netaikant jokių trukdymų. Šitą /rašą – R. T./, patvirtintą mūsų Didenybės didžiuoju antspaudu, paliekant pateikiančiam, atskiriems vyrams susipažinti. Išduota mūsų mieste Puteoli Viešpaties metais 1468 kovo 5 dieną.

Karalius Ferdinandas⁴

4

1469 03 17 d. Portugalijos karaliaus Alfonso V Afrikiečio praleidžiamasis raštas Aleksandriui Soltanui. Signatūra: VUB RS, f. 5. – A25 – 4488.

Universis et singulis Dei gracia serenissimis regibus fratribus suis carissimis, illustribus picipibus, iuribus, consanguineis suis perdilectis, magnificis marchionibus, comitibus, claris baronibus, strenuis millitibus, reiquisque et fidelibus, amicis suis dilectis, Alfonsus eadem gratia Portuagalie et Algarbii rex, Sceptieque et Thasserie in Africa dominus, plurimas salutes et prosperitatis incrementum. Nihil ad bonos capescendos, mores acumulatius veteres putaverunt, nihil ad intelligentiam et rerum prudentiam illustrius, nihil apud maiores nostros unistatius quam varios hominum intueri mores, invisas peragrare provincias. Quum occulta perspectaque scientia ex rerum et morum varietate non modo certior memoria perpetua magis est et si juvat hec legisse audireque, quam magno ingenio viri verbis et litteris comendarunt, multo id tam illustrius est hec vidisse quam legere et aliorum relatione percognovisse. Fatemur equitem non sine emulatione ac conpunctione animi ferre dum hec intuemur in libris, quorum nomen nobis fortuna par fuit, ut hec intuita primum, ut illi libris reponeremus. Et si hec apud veteres usitatiora semper fuerunt, dum virum hac tempestate intuemur, qui ad imitandos priscos illos maximos viros missa prior /profisciscia^f alienas in regiones, se contulerit et probitatem magnitudinem animi robur, virtutem et honorem patrie et sui principis patefecit, quod iuvat in virum extollere magnisque verbis commendare virtutem ac merita. Solent opulenti viri per quietam agere vitam, delicysque impletam frui. Quorum vita ac mors justa existimandae quum de utraque silletur. Verum qui

magnifice, strenue, contentis voluptatibus patrie, ut virum presertim nobilissimum, sinum decet ad intuendos reges et principes eorumque mors, se contulerit, quod nihil excellentius et hac probitate probius, tanto id vero comendatius arbitramur ac prestantiores animi, quanto id dissuetum est et a prisca nobilitate recessit. Cum igitur Alexander Soltan ex magno ducatu Lutvanie genere et virtute militarique robore prestantissimus, cuius in aspectu, incesu, verbis et modis omnibus, et urbanissimo ac curiali more, ad nostras Hispanias se contulerit, et a Imperatore et a rege a Polonie et a rege Sicilie cognato nostro tum et a rege Castelle consanguineo Afinique nostro suarum amplissimarum virtutum litteras retulisset, qui visendi nos gratia profectus est cum uti decuit, quem humanissime recepimus, propositum comandavimus, gratias egimus. Peroramus igitur Majestates regias et ceteras dominationes, ut suis meritis nostroque intuitu eum benigne suscipiatis liberumque aditum et transitum per loca territoriaque vestra concedatis sibi famulisque rebus suis, quod non modo gratissimum accipiemus, verum intuitu vestro vicissim similia et maiore facturos nos esse pollicemur. Ex oppido nostro de Xuis XVII Martii Anno Domini 1469.

/L. S. 6

Vertimas

Visiems ir kiekvienam atskirai iš Dievo malonės šviesiausiems karaliams, savo brangiausiems broliams, apšviestiems valdovams, teisėtiems savo gimnaičiams, mieliems, garbingiems markgrafams, grafams, žymiesiems baronams, šauniems riteriams ir garbingiems ir kitiems ištikimiems savo mieliems draugams. Alfonsas⁷ ta pačia malone Portugalijos ir Algarvės karalius, Seutos ir Tanžero Afrikoje valdovas, linkime kuo daugiau gerovės ir laimės. Proseneliai manė, kad niekas nėra geriau, kaip perimti gerus papročius, kad nieko nėra šviesesnio kaip išsilaisvinimas ir išmintis, nieko mūsų protėviams nėra naudingiau, kaip pažinti įvairių žmonių papročius, keliauti per nematytus kraštus. Nors paslaptingas ir įžvalgus mokslas dalykų ir papročių įvairove ne tik tikresnis, bet amžina atmintimi ir didesnis yra, ir jei tai padeda perskaičius ir išgirdus, ir didžios išminties vyrai žodžiu ir raštu kuo labiausiai atskleidžia, tačiau yra daug aiškiau tai pamačius, kaip skaityti ir kitiems perduoti, sužinoti. Pažinome riterį, stengiantis ir pakilia siela pergyvenant, kai žiūrėjome knygoje, kuriomis mums likimas buvo maloningas, kad tai sužinoję, pirmiausia, kai jam knygas atvertėme. Ir jeigu tai protėviams buvo visada įprasta, kai vyrą šiomis aplinkybėmis pažinome, kuris, sekdamas tuos senus didžiuosius vyrus, pasiūstus apkelti svetimus kraštus, atvyko ir atskleidė dideles dorybes, sielos tvirtumą, didvyriškumą ir garbę tėvynės ir savo valdovo, dėl

ko reikėtų pakiliais žodžiais pažymėti vyro dorybes ir nuopelnus. Turtingi vyrai yra pratę naudotis ramiu gyvenimu, pripildytu malonumais. Kurių gyvenimą ir mirtį teisingai vertinant, apie abu reikėtų tylėti. Tačiau, kuris didingai, šauniai, /ne/sitenkindamas tėvynės malonumais, kadangi vyrą puošia tauri širdis, /siekianti R. T./ pažinti karalius bei valdovus ir jų papročius, pasinešė, kadangi laikome nieko nesant iškiliumi ir teigiamiau už visas teigiamybes, o juo labiau prisilaikytinu ir dvasiai tinkamesniu, kiek tai yra neįprasta ir prieštarauja senoviniam bajoriškumui. Taigi Aleksandaras Soltanas, kilęs iš Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės, ir riterio drąsa ir stiprumu žymiausias, puikus savo išvaizda, darbais ir žodžiais ir visu kitu, ir gerai išauklėtas, ir žinąs dvaro papročius, atvyko į mūsų Iberiją, ir nuo Imperatoriaus ir nuo Lenkijos karaliaus ir nuo Sicilijos karaliaus, mūsų giminaičio, taip pat nuo Kastilijos karaliaus mūsų giminaičio apie dideles dorybes, didvyriškumą raštus atsinešė, kuris yra atvykęs mus pamatyti, kurį maloniai priėmėme. Rekomenduotą rekomenduojame, padėkojame. Taigi kreipiamės į karališkas didenybes ir kitus valdovus, kad už jo nuopelnus ir, mums tarpininkaujant, jį svetingai sutiktumėte ir laisvą praėjimą per jūsų vietas ir teritoriją suteiktumėte jo tarnams ir jo daiktams, ką ne tiktai dėkingai priimsime, bet, atsižvelgdami į tai, tuo pačiu ir dar daugiau atsilyginti žadame. Iš mūsų miesto *Avis*⁸ Višpaties metais 1469 kovo mėnesio 17 d.

5

Burgundijos kunigaikščio Karolio Drąsiojo praleidžiamasis raštas, duotas Aleksandrui Soltanui 1469 05 24 d. Signatūra: VUB RS, f. 5. – A25 – 4491.

Karolus Dei gravis Dux Burgundie, Lotharingie, Brahamie, Limburgie et Luxemburgie, comes Flandrie, Athesii, Burgundie, palatinus Hanovie, Hollandie, Zelandie et Naumur, sacrique Imperii marchio, dominus Frisie, Salmarinii et Mechlinie. Universis et singulis principibus, baronibus, militibus ceterisque nobilibus, comestabularis, admirallis, viceadmirallis, capitaneis gentium armorum aliisque guerrem terre et mari frequentantibus, communitatibus, senestallis⁹, baillivis, prepositis, maioribus, scabinis, rectoribus, gubernatoribus, capitaneis et locatenentibus, opidorum, villarum, castrorum, fortaliorum, pontium, portuum, districtum et locorum justiciariis, officariis, subditis, confederatis et benivolis nostris et ceteris, quibus nostre presentes ostens fuerint litterse, benivolenciam nostram et salutem. Prisco maiorum more comparatum est, ut illum domi manere, reique sue familiari et publice incumbere, tum autem diversus¹⁰ longinquesque regiones visere et peragrarare vellent¹¹, adeo ut sua quemque voluntas trahere videatur; generosum autem et

excelsum omnem omnem imprimis iuvat remotissimos quosque reges et preclare regna atque dominia lustrare, ingenuos mores animadvertere, comptas vitae disciplinas perdiscere, quo preclarioribus institutis et moribus imbutus domum revertatur. Cum autem nobilis vir nobis sincere dilectus dominus Alexander Szolthan miles ex Lithuania oriundus ritum graecorum sectans, plura terrarum spacia visendi militandique gratia impresentiarum perlustrare intendat. Nos huic tam laudabili eius desiderio, et militiae cupiditati favendum esse putantes ipsum vobis sincere recomendamus¹² affectu vos exortantes, nostris vero et dominorum nostrorum subditis districte precipiendo mandamus, quatenus eundem dominus Alexandrum Solthan militem, cum ad vos, terras vestras et loca declinare contigerit, in huius modi suo transitu nostrae consideracionis inuitu recommissum suscipere, favorabiliter tractare, atque in hiis, que celeritatem et securitatem sui concernunt itineris promotinam et gratuitam velitis ostendere et exhibere voluntatem, ipsumque una cum familia, equis, rebus et bonis suis universis per quoscumque passus, portus, pontes, terras, regna, dominia, districtus, civitates oppida, castra, castella, fortalicia, villas et quaelibet alia nostrae et vestrae jurisdictionis loca, tam per terram, quam per aquas absque aliquali solucione thelonei, pedagogii, gabellae, gustume, sive alterius cuiuscunque exactionis onere, impedimento et molestia, quibusvis semotis transire, stre, morare, redire, secure, pasifice et libere permittatis et permitti faciatis sibi, familie, equis, rebus et bonis suis dum, ubi et quando opus fecerit atque pro parte ipsorum adhortati et requisiti fuerit salvo conductu provideri, nostro favore presentibus usque ad unum annum a data ipsarum computando et non ultra in suo robore permansuris. Datum in oppido nostro Curtractij die XXIV mencis Mai Anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo nono.

/Paraš./

per dominum ducem

/L.S./

Vertimas

Karolis¹³ iš Dievo malonės Burgundijos, Lotaringijos, Brabantijos, Limburgijos ir Liuksemburgo kunigaikštis, Flandrijos, Achemo, Burgundijos laisvasis grafas, Hennegau, Olandijos, Zelandijos ir Nammuro grafas ir šv. Imperijos markgrafas, Frizijos, Salmarino ir Mechelno valdovas. Visiems ir kiekvienam atskirai valdovams, baronams, riteriams ir kitiems didikams, koneptabliams, maršalkoms, admirolams, viceadmirolams, ginkluotų būrių kapitonomams ir kitiems karo vadams sausumoje ir jūroje, bendruomenininkams, šešaliams, teisėjams, vyresniesiems viršininkams, suolininkams, vadovams, valdytojams, seniūnams ir vietininkams, miestų, kaimų, pilių, tvirtovių, tiltų, uos-

tų, apskričių ir vietovių valdininkiams, pareigūnams, pavaldiniams, sąjungininkams ir mums palankiems ir kitiems, kuriems bus parodytas šis /raštas – R. T./ mūsų palankumą ir sveikinimus. Protėviai buvo įpratę, kad žmogui buvo būdinga pasilikti namie ir rūpintis savo bei šeimos reikalais, bet taip pat ir įvairias bei plačias tolimas šalis pamatyti ir perkeliauti norėjosi, kaip jo geismai pasireikšdavo; kilmingą ir aukštą sielą pirmiausia džiugina tolimiausių karalius ir garsiausias karalystes bei valdas, taurius papročius pažinti, gražių gyvenimo taisyklių išmokti, kuo puikiausius papročius ir įpročius įsisavinus, namo parvežti. O kai kilmingas vyras, mums labai mielas ponas Aleksandras Soltanas, riteris, kilęs iš Lietuvos, prisilaikantis graikų tikėjimo, daug žemių pamatyti ir riterių mokslus įsisavinti, įspūdžių įgyti siekė. Mes tą tiek pagirtiną jo norą ir riterišką troškimą palaikyti manydami, jį jums nuoširdžiai rekomenduojame, šaukdami jūsų palankumo, o mūsų ir mūsų vasalų valdininkams griežtai įsakdami, pavedame, idant šitą poną Aleksandrą Soltaną riterį, kai jus, jūsų žemes ir vietas pasitaikytų aplankyti, taip jam vykstant, panorėtumėte priimti ir draugiškai elgtis bei ten, kur reikėtų, kelyje jo greitį ir saugumą garantuoti, parodyti ir pareikšti geranoriškumą ir palankumą, ir jį patį su šeimyna, arkliais, daiktais ir savo visu turtu per tuos praėjimus, vartus, tiltus, žemes, karalystę, valdas, apskritis, miestus, miestelius, pilis, tvirtoves, kaimus ir visas kitas mūsų ir jūsų jurisdikcijos vietas tiek sausuma, tiek vandeniui be jokio apmokėjimo, muito, tiltų mokesčio, gabelos, rinkliavos arba kitų kokių nors išieškojimų, trukdymų ir apsunkinimų pereiti, apsisotai, būti ir grįžti taikiai ir laisvai leistumėte ir pasirūpintumėte praleisti jį, šeimyną, arklius ir jo turtus, kur ir kada prireiks ir kai dėl to būsite paprašyti aprūpinti apsauga, mūsų palankumu čia esantiems, pastoviai vienus metus nuo /rašto – R. T./ išdavimo ir ne daugiau galioja, patiems tiems paskaičiavus. Duota mūsų mieste Kurtrė¹⁴ Viešpaties metais 1469 gegužės mėnesį 24 dieną.

Parašas /pono kunigaikščio vardu/

6

1469 05 24 d. Burgundijos kunigaikščio diplomai, kuriuo Aleksandras Soltanas skiriamas patarėju ir šambelionu. Signatūra: VUB RS, f.5. – A25 – 4490.

Caroli Burgundiae ducis diploma in quo Alexandrum Soltanum consiliarum et cambellanum suum creat.

Karolus Dei gratia dux Burgundiae, Lotharingiae, Brabantie, Limburgie, palatinus Hanovie, Zelandie et Namurie, sacrique Imperii marchio, dominus Frisiae, Salmarinii et Mechlinie. Universis praesentes litteras inspercturis

salutem et dilectionem. Notum facimus, quod nos audito laudabili testimonio, quod a pluribus fide dignis praebetur de persone dilecti nostri domini Alexandri Sothan militis ex Lithuanie oriundi. De cuius fidelitate, industria et morum probitate ad plenum confidimus eum in consiliarum et cambellanum nostrum retinendum duximus et tenore praesentium retinemus, ad honores, iura, libertates, franchisias, prerogativas et emolimenta consueta, que dare¹⁵ nostri placuerit voluntati. Quo circa dilectis et fidelibus nostris cancellario et primo cambellano et nuicuique eorum damus in mandatum¹⁶, quatinus a dicto domino Alexandro recipiant solitum iuramentu, ipsi ceterique alii consilarii, cambellani et officarii nostri quicumque praenominatum dominum Alexandrum de predictis officiis honoribusque iuribus, libertatibus, franchisiis, prerogativis superius expressatis uti et gaudere faciant et permittant absque difficultate quondoque, quie sic fieri volumus. In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus duximus apponendum. Datum in opido nostro Curtrar tij die XXIV mensis May Anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo nono.

Per dominum ducem¹⁷

/L.S./

Vertimas

Burgundijos kunigaikščio Karolio diplomas, kuriuo Aleksandras Soltanas skiriamas patarėju ir šambelionu.

Karolis iš Dievo malonės Burgundijos, Lotaringijos, Brabantijos, Limburgijos kunigaikštis, Hennegau, Olandijos, Zelandijos ir Nammuro laisvasis grafas ir šv. Imperijos markgrafas, Frizijos, Salmarino ir Mechelno valdovas. Sveikiniamas ir meilė visiems peržiūrėjusiems šį raštą. Pažymima, kad mes išgirdę garbingus liudijimus, tikrai daugeliu pelnytais, pasirodė mums mielas asmuo ponas Aleksandras Soltanas, riteris kilęs iš Lietuvos. Kurio ištikimybe, uolumu ir būdo dorumu pasitikime, jį patarėju ir šambelionu mūsų paskyrėme ir šiuo rašto turiniu nutariame paskirti, ir šiuo raštu pareigas, teises, laisves, liuosybes, prerogatyvas ir įprastines pajamas, kurias mums patiks suteikti už uolumą. Dėl to mielam ir mums ištikimam kancleriui ir pirmajam šambelionui ir kiekvienam jų davėme, pavedame, idant iš minėto pono Aleksandro priimtų priesaiką. Visiems kitiems patarėjams, šambelionams ir pareigūnams mūsų bet kokiems tegul pasirūpina, kad minėtas ponas Aleksandras išvardytomis pareigomis ir teisėmis, laisvėmis, liuosybėmis, prerogatyvomis, aukščiau išdėstytomis, naudotųsi ir džiaugtųsi, ir kad leistų bet kada be sunkumų, kadangi norime, kad šitaip būtų. Tam paliudyti liepiame pridėti šiam /raštui – R. T./ mūsų antspaudą. Išduota mūsų mieste Kurtre Viešpaties metais 1469 gegužės 24 dieną.

Pono kunigaikščio vardu.

1469 06 04 d. Anglijos karaliaus Edvardo IV rekomendacinis raštas A. Soltanui. Signatūra: VUB RS, f. 5. – A25 – 4489.

Eduardus Dei gracia Anglie Francieque rex et dominus Hibernie etc. Universis et singulis regibus, principibus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, militibus aliisque nobilibus personis quibuscunque ad quos presentes littere peruenerint utriusque vite prosperitatem et continuum amoris incrementum Regi numeris esse in animum nostrum induximus eos viros presertim nobiles, qui homeriani Ulixis versigia sequentes, declinata ignavia, multo sudore ac honestis exercitiis laudem atque decus parare conantur quum¹⁸ que mores hominem¹⁹ multorum et urbes visendi studio distantissimas regiones perlustraverint: quo facilius in tanto variarum rerum delectu, pulcherrime queque instituta in suam secum patriam referant, in modo regis fauoribus rerum etiam meritis honoribus prosequi. Cum itaque Alexander Szoltan e Lithuania oriundus non minus virtute quam generis sui nobilitate preclarus Europa penes peragrata, ad nos diuerterit, regna nostra nosque visurus, lecte atque benigne eum suscipimus ut decuit strenuum et tanti laboris equitem a regia maiestate exceptum esse. Accessere preterea domini Imperatoris Frederici exquisitissime in eundem commendaciones, quos²⁰ etiam ab illustrissimo rege Polonie, cuius subditus, aulicus et familiaris est, et serenissimo Sicilie rege, fratribus nostris carissimis et non solum amiciciis et confederacionibus, verum etiam clarissimo nostre garotarie ordine, quem gerunt, nobis conjunctissimis, multis verbis laudatus commendatusque accessit. Quibus et superioribus racionibus permoti, eundem Alexandrum aureo torque /qua divisa nostri milites utuntur/ donavimus, utendique eo ubique locorum dedimus facultatem, quo facilius serenissimorum fratrum nostrorum commendaciones et prestanti virtute virum faciamus, omnes intelligant. Vehementer igitur nobis gratum acceptumque erit, serenissimi reges, principes, duces, marchiones, comites, barones, milites nobilesque persone, si memoratum Alexandrum cum ad vos vestra ve regna aut dominis accesserit, omnibus in rebus, que honestate legem non preter erint, hortato nostro etque intuitu excipere commendatumque habere velitis. Ut has litteras nostras lurimum sibi profuisse senciat, reddemus sane vices si quem nobis tantopere commendaveritis. Date in castello nostro de Wyndesore, quarta die mensis Junii anno ab incarnatione Salvatoris nostri millesimo CCC^{mo} sexagesimo nono.

Advuardus R.

/L.S./

Vertimas

Edvardas²¹, iš Dievo malonės Anglijos ir Prancūzijos karalius ir Airijos valdovas ir t. t. Visiems ir kiekvienam atskirai karaliams, valdovams, kunigaikš-

čiams, markgrafams, grafams, baronams, riteriams ir kitiems bet kokiems kilmingiems asmenims, kuriuos pasieks šis /raštas – R. T./, abiejų gyvenimų gero vės ir augančios pastovios meilės. Kaip karaliams yra įprasta, siekiame įsidėmėti ypač tuos kilmingus vyrus, kurie Homero Odisėjo pėdomis sekdami, atmetę silpnumą, gausiu prakaitu ir garbingais darbais siekia pagirtinos šlovės, kurie daugelio žmonių papročius ir miestus bando pamatyti, tolimiausius kraštus apžiūrėti: tuo lengviau tokiame įvairių dalykų pasirinkime, ir kurie gražiausius papročius į savo tėvynę parneša, taip pat pažymėti karališkosios malonės dalykais bei pelnyta garbe. Taigi Aleksandras Soltanas kilęs iš Lietuvos, ne mažiau dorybėmis kaip ir kilme savo garsia puikus, Europą apkeliavęs, pas mus atvyko, mūsų karalystę ir mus norėdamas pamatyti, mielai bei maloningai jį priėmėme, kaip ir reikėtų karališkai didenybei, šaunų ir tiek uolų riterių sutikti. Prieš tai mus pasiekė valdovo Imperatoriaus Fridricho puikiausios rekomendacijos, dar nuo Lenkijos šviesiausio karaliaus, kurio pavaldinys, dvariškis ir tarnas yra, ir šviesiausio Sicilijos karaliaus, mūsų brangiausiųjų brolių ir ne tiktai draugyste ir sąjunga, bet ir garsiausiojo mūsų garterio ordino²², su mumis sujungtų, kuriomis daugeliu žodžių pagirtas ir rekomenduotas atvyko. Tais ir minėtais samprotavimais paskatintas, tą Aleksandrą aukso grandine²³ /kuria kai kurie mūsų riteriai nešija/ apdovanojame ir davėme leidimą visur ja naudotis, kuo lengviau tesupranta visi, kiek šviesiausiųjų brolių rekomendacijas ir kokia pagarba vyrą atžymime, viską sužinoję. Mums būtų labai malonu ir priimtina šviesieji karaliai, valdovai, kunigaikščiai, markgrafai, grafai, baronai, riteriai ir kilmingi asmenys, jeigu teiktumėtės minėtą Aleksandrą, kai pas jus, jūsų karalystes arba valdas atvyks, visuose dalykuose, kurie neprieštarautų įstatymams, mums reginant ir tarpininkaujant priimti ir laikyti. Kad jaustųsi šito mūsų rašto kuo daugiau padedamas, atsilyginsime tuo pačiu, jei mums ką nors šitą pavesite. Duotas mūsų pily Vindzore 1469 metais nuo mūsų Išgelbėtojo įsikūnijimo birželio 4 dieną.

Karalius Edvardas

Nuorodos

¹ Aleksander Sołtan szambelan Karola Zuchwałego i kawaler złotergo runa. – Poznań, 1862. – 16 s. /Toliau – Aleksander Sołtan ... / Brošiūra yra Jogailos bibliotekoje Krokuvoje.

² Kościół prawosławny a Rzeczpospolita polska. – Warszawa, 1934. – S. 64–66; *Fijalek J.* Początki cenzury rewencywnej w kościele rzymsko-katolickiem w Polsce. – Studia Staropolskie. Księga ku czi A. Brucknera. – Kraków, 1928. – S. 143. /Toliau *Fijalek J.* Początki .../.

³ Prancūzijos–Niderlandų ginčai, Anglijos reikalai nedomino Lenkijos diplomatų. Su imperatoriumi Fridrichu buvo palaikomi geri santykiai. Popiežius nesutarė su Prancūzijos karaliumi Liudviku XI /Historia dyplocacji polskiej. – Warszawa, 1982. – T. 1. – S. 526.

⁴ Kościół prawosławny... – S. 65–66; *Fijalek J.* Początki ... – S.143.

⁵ Литовская Метрика. – РИБ. – С. Петербург, 1910. – Т. 27. – С. 89.

⁶ Kościół prawosławny ... – S. 66.

⁷ Архив Юго-Западной России. – Киев, 1887. – Т. 7. – Ч. 1. – С. 193–231. („/.../ пан Салтан Александр, великославный рыцер божиа гробу и ушгпфнскый, злагаго стрыха носитель /.../“). 1916 m. turto sugažumo akte taip pat minimas: („На двухъ качалехъ стрыхъ Ушпаньски' перловы' сщ шлягомъ трясенымъ уроблено въ него чотыри гривенки перель /.../“). Be Aleksandro ir Jono Soltanų pasirašė ponas Andrius iš Paraščiu, pono paįsadininko Aleksandro sūnus. Tai Soltanų-Stretovičių atšaka. (*Любовский М.* Литовско-русский сейм. – М., 1901. – С. 350.) Aleksandras Jurgevičius Soltanas minimas 1454 m. kaip Lietuvos išdo valdytojas. /Lietuvos metraštis. – V, 1971. – P. 143./

⁸ Греков И. Б. Османская империя и страны Центральной, Восточной и Юго-Восточной Европы в XV–XVI вв. – М., 1984. – С. 78.

⁹ Греков И. Б. Очерки по истории международных отношений Восточной Европы XIV–XVI вв. – М., 1963. – С. 164–194.

¹⁰ MAB RS, f. 19. Žyrovicų vienuolyno knygos. Nr. 91.

¹¹ Ten pat. – Nr. 100, 161.; *Fijatek J.* Początki... – S. 143.

¹² VUB RS, f. 5. – A25 – 4485.

¹³ Aleksander Soltan ... – S. 2. /„Alexandrum Solthan ritum Graecorum sectantem /.../ cureinsem nostrum, fidelem dilectum, qui zelo peregrinationis gratia Sacrosancti Sepulchri visendi illic proficistur /.../“ / Palyginimui žiūrėti: VUB RS, f. 5. – A25 – 4485.

Publikacija 1

¹ Perrašinėtojai šis žodis buvo neaiškus, todėl iškelė jį į viršų ir padėjo klaustuką.

² Parašyta dominiae, matyt, iš inercijos, turi būti dominia.

³ Turi būti nostro.

⁴ Turi būti recommissum.

^{5–6} Originalo tekste, matyt, buvo šie žodžiai sutrumpinti, nurašant, tekstas neįskaitytas, užrašytos tik padrikos raidės. Pagal prasmę tikrų šie žodžiai.

⁷ Tekste parašyta Albertus M. Kichky, greičiausiai perrašinėtojas neteisingai perskaitė. Tuo metu pakancleriu buvo A. Żychlinski (Sułkowska–Kurasiowa I. Polska kancelaria królewska w latach 1447–1506. – Wrocław, 1967. – S. 169.)

⁸ Tokia mokesčio rūšis.

⁹ Mokesčio už grybus rūšis.

¹⁰ Druskos akcizinio mokesčio rinkėjai.

¹¹ Žinių, kad tuo metu Lenkijos karalius ir Ldk Kazimieras buvo Lietuvoje, nėra. Nurodyta data iš dalies patvirtina Lietuvos metrikos įrašas, pagal kurį sužinome, kad 1467 04 19. Gardine buvo nagrinėjami ir kiti klausimai, dabylaunant LDK kancleriu M. Kęsgailai. (Литовская Метрика. – РИБ. – С. – Петербург, 1910. – Т. XXVII. – № 2. – С. 12.)

Publikacija 2

¹ Teksto klaida. Matyt, buvo sutrumpintas žodis, jį išskleidžiant padaryta klaida. Turėtų būti potentatis, nuo šio žodžio podesta /ital./ – igaliotinis.

² Tekste praleista paskutinė raidė.

³ Turi būti recommendamus.

⁴ Turi būti recommissas.

⁵ Tekste padaryta klaida, parašyta rabellae.

⁶ Perrašinėtojas pateikė šio žodžio paaiškinimą: gustume nuo prancūziško coutume – paprastas mokeskis.

⁷ Tekste padaryta klaida, parašyta fueris.

⁸ Perrašinėtojas nesugebėjo išskleisti sutrumpinimų. Autorės tai pabandyta padaryti pagal įprastus viduramžių raštvedybos kanonus.

⁹ *Romos imperijos imperatorius Fridrichas III valdė 1440–1493 m.* (СИЭ. – М., 1974. – Т. 15. – С. 430.)

¹⁰ Karniolas – tai Kraina.

Publikacija 3

¹ *Perrašinėtojas pažymėjo, kad parašas autentiškas; Ferdinandas Aragonietis neseniai buvo išrinktas Sicilijos karaliumi, o 1479 m. tapo Ispanijos karaliumi.* (СИЭ. – М., 1974. – Т. 15. – С. 56.)

² *Žodis furium gali turėti ir kitą reikšmę.*

³ *Du Cange. Glossarium mediae et infimae latinitatis.* – Niort, 1883. – Т. 1. *Šio žodžio reikšmės čia nėra. Galbūt sietinas su vokišku der Balg, kurio bendra prasmė „maišas“.*

⁴ *Perrašinėtojas pažymėjo, kad kitoje pergamento pusėje yra popiežiaus kanceliarijos viza, registruota 1468 m.*

Publikacija 4

⁵ *Tinka abudu žodžiai. Vertimas darytas pagal žodį profiscia, nors reikėtų vartoti proficisci.*

⁶ *Perrašinėtojas nupiešė originalių parašą, taip pat pastebėjo, kad dokumento apačioje yra parašas doctor.*

⁷ *Alfonsas V Afrikietis [1438–1481].* (СИЭ. – М., 1961. – Т. 1. – С. 438.)

⁸ *Avis [Aviz] – senovinis Portugalijos miestas.* (СИЭ. – М., 1961. – Т. 1. – С. 77.)

Publikacija 5

⁹ *Klaida, turi būti senescallis.*

¹⁰ *Klaida, pagal kontekstą turėtų būti gal. links. diversas.*

¹¹ *Klaida, yra Imperfectum coniunctivi activi žodžio volo forma, todėl turėtų būti vellet.*

¹² *Klaida, turi būti recommendamus.*

¹³ *Karolis Drąsusis [1467–1477] buvo galingiausias ir stipriausias Prancūzijos karaliaus Liudviko XV priešas. Buvo vedęs Anglijos karaliaus seserį.* (СИЭ. – М., 1965. – Т. 7. – С. 52.)

¹⁴ *Kurtrė – miestas prie upės Lis dab. Belgijoje.* (СИЭ. – М., 1965. – Т. 8. – С. 326.)

Publikacija 6

¹⁵ *Viršuje pateiktas kitas variantas – quod ducali, matyt, buvo sutrumpinimas, kurį nežinota kaip išskleisti.*

¹⁶ *Viršuje pateiktas kitas variantas – mandate, matyt, nežinota, kaip išskleisti sutrumpinimą.*

¹⁷ *Perrašinėtojas pateikė ir parašo pavyzdį, tačiau jo nesugebėjo iki galo iššifruoti. Hantain arba Tsantain.*

Publikacija 7

¹⁸ *Viršuje pateiktas kitas variantas – qui – teisingas, nes turi būti dgs. vard. linksnis.*

¹⁹ *Klaida, turi būti dgs. kilm. links. hominum.*

²⁰ *Viršuje pateiktas kitas variantas – quum, -ibus. Teisingas quibus ... multis verbis laudatus...*

accessit. /Dgs. įnag. links./

²¹ *Edvardas IV [1461–1483].* – (СИЭ. – М., 1976. – Т. 16. – С. 409.)

²² *Garterio ordinas įsteigtas Anglijoje 1350 m. Advardo III. /DuCange. Glossarium mediae et infimae latinitatis.* – Niort, 1885. – Т. 4. – S. 38./

²³ *Garterio ordino įteikimo ceremonija vykdavo kaip tik vasarą Vindzore. /Brockhaus' konversations lexikon. – Leipzig, 1908. – Т. 9. – S. 353./ Auksinė grandinė minima 1516 m. Soltanų Vilniaus dvaro turtų surašymo akte. Литовская Метрика. – РИБ. – С. Петербург, 1903. – Т. XX. – № 215. – С. 482.*